

Motivi Klassiči fil-Knisja tal-Mosta

Manwel D Schembri

Dip.Stud.Rel., B.A.(Gen.), B.A.Stud.Rel., Dip.Educ.(Adm.&Mngt.), M.B.A.(Henley) UK, M.I.M.

■ Meta George Grongnet de Vasse, daħal biex jiddisinja Knisja ġdida biex tieħu post dik il-ġawhra ta' Tumas Dingli, żgur li minn quddiem ghajnejh għaddew dawk l-eżempji magħrufin fid-din ja klassika Griega u Rumana li b'mod naturali kien familjari magħħom fl-istudji tiegħu kemm arkitettoniċi kif ukoll minħabba r-rabta u l-passjoni li kellu għall-arkheologija u l-istudju tal-qdumijiet.

M'hemmx dubju li l-Pantheon kien il-mudell li fuqu Grongnet fassal id-disinn tiegħu. Il-Pantheon inbniet bejn is-snini AD 118 u 128 mill-Imperatur Adrijanu li mexxa l-Imperu Ruman bejn AD 117 u 138.

Għandu l-portikat fil-faċċata mwaqqaf fuq faċċata ta' tmien kolonni u l-frontispizju majestuż. Matul is-seklu XIX, fi żmien Grongnet, fuq il-fontispizju tal-Pantheon kienu nbnew żewġ kampnari għall-qniepen, haġa li Grongnet żviluppa billi minflok għamel il-kampnari tiegħu fuq il-frontispizju, għamilhom jitilgħu minn isfel biex jagħlqu l-portikat fuq iż-żewġ naħat.

Il-Pantheon fuq ġewwa għandha wkoll sitt kappelluni lateral u iehor mhux fond fuq wara ta' l-arta maġġur.

Bažikament, Grongnet żamm l-istess disinn, tanbur tond sormontat minn koppla mħarrġa. Waqt li l-Pantheon għandha koppla tal-konkrit, (avolja mibnija fit-II seklu wara Kristu), il-koppla tal-Mosta hi mibnija bil-ġebel tal-franka, biċċa xogħol li tixhed għas-sengħha kbira tal-bennejja Maltin. Il-Pantheon fih l-oculus fuq nett, jiġifieri "ghajnejn" miftuħa li minnha kien jidhol id-dawl tax-xemx imma anke x-xita! Minflok l-oculus Grongnet fassal il-lanterna, li bil-forma eleganti tagħha donnha qed tinkuruna din il-binja qaddisā. Anke jekk inharsu lejn id-disinn tal-koppla minn ġewwa, mill-ewwel jidher ix-xebħ – bid-differenza li waqt li dak tal-Pantheon fih assi perpendikulari u orizzontali, dak tal-Knisja tal-Mosta huwa dijagonali kif ukoll spirali.

Minbarra d-disinn fundamentali, hemm diversi motivi klassiči fil-Knisja tal-Mosta. Jekk inharsu lejn il-kolonna kbar u proporzjonati tal-portiku fuq barra naraw li dawn huma kolonni Joniċi, li fuqhom iserra l-arkitrav bil-friż fejn hemm dik l-iskrizzjoni tul il-faċċata kollha taħt il-frontispizju.

Mad-dawra kollha tat-tanbur, fuq barra, 'il fuq mit-twiegħi kbira li jdawwlu t-tempju, jidher id-disinn simplifikat, imma solenni ħafna, ta' l-antemju u l-palmetta,

disinn li nsibuh imbagħad repetut fil-Knisja fuq ġewwa, bejn il-kapitelli ta' l-Ordni Komposta li hija meqjusa bħala l-aktar grandjuža fl-arkitettura Rumana.

Id-dentali u anke l-bajda bil-vleġġa insibuhom repetutament ma' l-arkati l-kbar tal-kappelluni u mat-tanbur fuq ġewwa. It-troll li jsaqqaf il-firxa tal-kor tal-Knisja, kif ukoll id-dahla mill-

Kapitell ta' l-Ordni Komposta tidher il-bajda bil-vleġġa

Il-Pantheon kif kien jidher fis-seklu XIX

Il-bajda bil-vleġġa

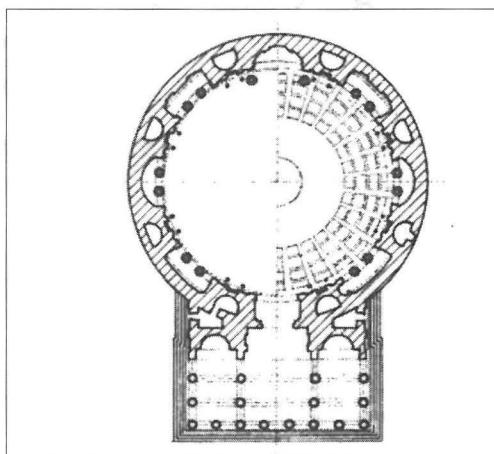

L-antemju u l-palmetta

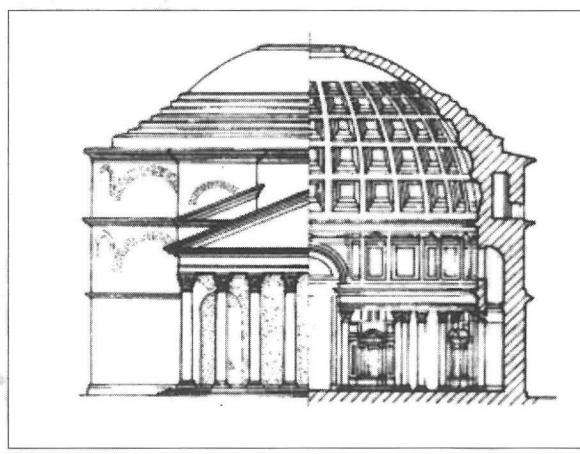
bieb il-kbir sal-bidu tat-tanbur huwa wkoll wirt klassiku, li ġej mid-dinja Rumana. Kienu l-Griegi li bdew jużaw l-arkata fl-arkitettura tagħhom taht l-art, imma kienu mbagħad ir-Rumani li għollew l-arkata ghall-arkitettura mhux biss funzjoni imma wkoll dekorattiva. It-troll huwa serje ta' arkati wahda wara l-oħra li jiffurmaw saqaf nofs tond.

George Grongnet kien wieħed mill-arkitetti li kien mar ma' Napuljun lejn l-Eğġittu u żgur li dan il-post hekk rikk b'wirt li ġej minn żmien il-Farawni, ma setax ma jħallix it-timbru tiegħu fuq dan l-arkitett ġenju. Jekk niflu l-motivi kollha li nsibu fil-Knisja tal-Mosta l-influwenza Eġizzjani nsibuhha f-parti żgħira imma prominenti hafna fil-faċċata tal-Knisja. Taħt il-għalli jaġi kien il-qasba tal-papiru, bil-werqa twila u rqiqi tiegħu tixhed rabta ma' din l-art fil-Lvant Nofansi.

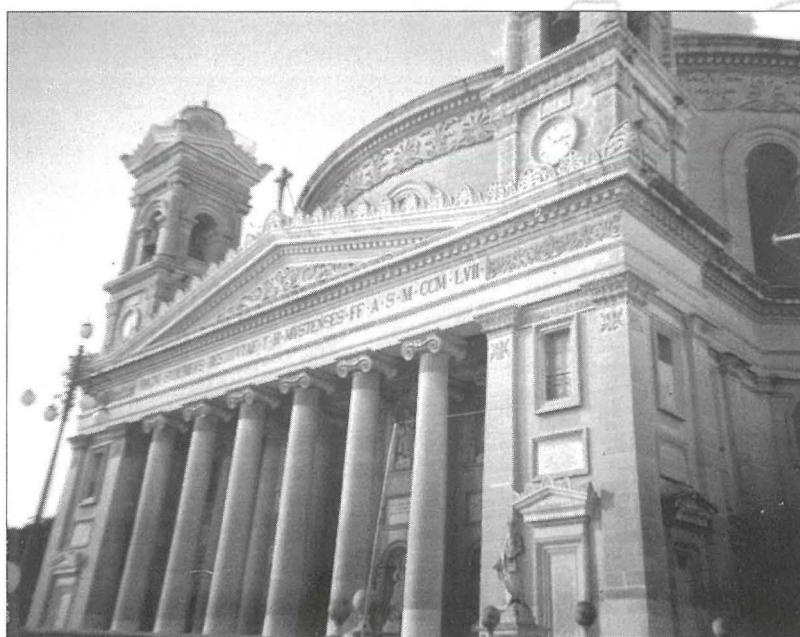
Studju iktar bir-reqqa tal-motivi kollha li jfasslu l-arkitettura tar-Rotunda tagħna, imħażżeha b'tant ħsieb u għożża minn Grongnet żgur li jkompli joħrog fil-beraħ mhux biss il-ġenju ta' l-arkitett imma s-sengħa li biha rnexxielu joħrog binja ġidha minn motivi hekk qodma, proporzjonati u sbieħ, li jpaxxu l-ghajnej u jixhdu l-kobor ta' min hasibhom, hażżejjhom u mbagħad bniehom haġra fuq haġra.

Il-pjanta tal-Pantheon

*Nofs elevazzjoni tal-Pantheon fejn
jidher il-portiku u l-frontispizju,
il-koppla mtarrġa' minn barra,
il-koppla minn ġewwa u l-oculus*

*Ir-Rotunda
tal-Mosta - kopja
viċċina tal-Pantheon
ta' Ruma*

Referenza:
Il-disinġji linearji kollha bażati fuq James Stevens Curl *Oxford Dictionary of Architecture* (Oxford, 1999).